

Rinze Ijbema - Ruth 1, 16-17.

[1] Als het over kiezen gaat: gefeliciteerd! Jullie worden volwassen in de meest idioot overdadige tijd die de wereld ooit gekend heeft. Als je alle apps die er zijn op je iPhone wilt installeren, alle 1.225.610 die er ooit zijn verschenen, en je wilt ze allemaal tegelijk op je scherm zien, dan heb je een mobieltje van ruim 3 kilometer nodig. O, maar je kunt ook kiezen voor Android en het schijnt dat er ook nog zoiets als Microsoft bestaat en Research in Motion. De 88 soorten jam bij Albert Heijn verbleken erbij, en de 22 soorten kattenvoer bij Pets Palace. En opeens zijn de 150 verschillende soorten christelijke kerk in Nederland ook niet zó beschamend meer...

Hé, maar met dat die wereld een wereld vol keuzes is, wordt jij ook een ander mens. Er zijn partnerkeuzetests, er zijn beroepskeuzetests, je hebt persoonlijke-kleurcoaches, dus wil je ook zelf je eigen stijl kiezen, je eigen kleding, je eigen muziek, je eigen favorieten. Dat is normaal geworden, zo normaal, dat je je keuzes met hand en tand verdedigt, en vooral je onvervreembare recht om zelf te mogen kiezen. Je wordt kwaad als ze je recht om te kiezen inperken. Gek eigenlijk, als je erover nadenkt, dat je nog steeds niet je eigen sterrenbeeld mag kiezen...

Maar dan spring ik even naar de keerzijde van die keuzevrijheid. Want jullie zijn ook niet zo onnozel, dat je niet doorhebt dat je gepushed wordt waar je bij staat. Al die grote merken zijn zo groot omdat ze zo gewiekst zijn in het manipuleren van hun klanten, van jou. Heel slimme merken doen alsof zij de keus zijn van mensen die zich niet laten beïnvloeden, merken als Apple, als Saab (oh nee, failliet, geen goed voorbeeld; sorry Henk), merken als de PVV. Moet je nagaan wat hun boodschap is: 'Iedereen die zich niet laat beïnvloeden, kiest voor ons.' Heel handig. En heel vervelend. In een cynische bui kun je zomaar denken dat er niks geen keuzevrijheid overblijft. Alles wordt voor je beslist, je omgeving bepaalt wat je gaat doen. Gepushed.

[2] Dus: kiezen. 1. Je hebt te veel keus. 2. Je hebt geen vrije keus. Kiezen. We gaan vanmiddag kijken of we vanuit de Bijbel iets zinnigs kunnen zeggen over kiezen. We gaan dat doen door samen naar Ruth te kijken. Nou, meestal kom je er wel mee verder, als je in de Bijbel zoekt naar zin en wijsheid en goede voorbeelden. Maar laten we wel afspreken: de Bijbel is baas over zichzelf en we gaan Ruth niet laten buispreken. Als we een voorbeeld aan Ruth kunnen nemen, als het over kiezen gaat, dan kan dat alleen als we Ruth respecteren en haar niet bij voorbaat in de mal van onze problemen proppen. Wij hebben onze vragen, maar wie weet leer je van Ruth dat je eigenlijk de verkeerde vragen stelt. Wie weet.

[3] Ruth. Als iemand ooit officieel slachtoffer was, aan alle kanten gedupeerd door haar situatie en totaal beperkt in haar keuzevrijheid, dan is het Ruth. Het is of de duivel ermee speelt. Als ik zeg dat ze 'officieel' slachtoffer is, dan bedoel ik daar wel iets mee. Zoals je weet kiest de God van de Bijbel, jouw God, de kant van de zwakken. Maar dat betekent niet dat iedereen, jij bij voorbeeld, die zichzelf als zwak ziet en als slachtoffer, dat ook automatisch is. Bij voorbeeld relschoppers die herkenbaar op TV te zien zijn: die zien zichzelf als slachtoffers van de media. Beetje goedkoop. De Bijbel, God, maakt duidelijk in welke hoek je echte, 'officiële' slachtoffers kunt vinden.

[4] Weduwen, wezen en vreemdelingen. Dat zijn de drie categorieën van mensen die echt in het verdomhoekje zitten, het verdomhoekje van de wereld bedoel ik, niet van God, juist niet van God. Ruth was weduwe. Dat betekent: geen geld (omdat het inkomen, ook als je samen het familiebedrijf runde, binnenkwam via de man), geen recht (omdat je man jou en je gezin vertegenwoordigde in rechtszaken), geen toekomst (namelijk als je nog geen kinderen gekregen hebt). Ruth was wees – dat wil zeggen, als weduwe had je de optie terug te gaan naar je ouderlijk huis, maar Ruth gaat net bij haar familie vandaan en is dus formeel een wees geworden. Weduwe, wees en vreemdeling. Vreemdelingen zijn sowieso niet populair, vreemdelingen uit Moab stonden helemaal onder aan de ladder.

Hoe zie je jezelf? Als je de nadruk legt op hoe je tegenwoordig door je omgeving in een hoekje geduwd wordt, ben je zomaar slachtoffer: van de consumptiemaatschappij, van de keuzes van je ouders, van wat de kerk van je wil, omdat je rood haar hebt of vrouw bent of man of homo of hetero en je kunt er allemaal niets aan doen en het overkomt je gewoon en je hebt recht op het medelijden van de rest en dat ze je gewoon met rust laten en dat... Luister, het gaat over 'kiezen', en één van de kanten de enorme keuzevrijheid die je hebt vandaag, is dat je gaat denken in rechten: ik heb er recht op. En je bent verongelijkt als je keus wordt beperkt. Ik vraag je om naar Ruth te kijken. Weduwe, wees en vreemdeling in één. Laten we dit afspreken: als zij in haar situatie reageert met verongelijkt zijn en met klagen, dan mag jij het ook. Maar als zij anders reageert, dan moet jij ook...

Nee, nu ga ik te snel. Want een weduwe of een weduwnaar heeft volgens God reden tot klagen, tot woede en verdriet. En tegen wezen heeft God altijd gezegd, dat Hij heel goed weet dat Hij je vader of moeder niet kan vervangen, maar dat Hij toch een Vader voor je gaat zijn. En voor vreemdelingen, zelfs voor vreemdelingen uit Moab, was er in principe gedoogruimte bij God, bij zijn volk – omdat ook zij recht op leven hebben. In de tijd van de Bijbel en in de tijd van vandaag zijn er

echte slachtoffers en ze zullen niet tevergeefs bij God aankloppen. Maar dan blijft dit wel zinnig: dat je jezelf niet zomaar als slachtoffer ziet. En zelfs als je, zoals Ruth, met 3-0 achterstaat, of eigenlijk met 4-0, want dat ze een vrouw was maakte haar positie er ook niet veiliger op, dan kun je nóg bepaalde keuzes wel of niet maken.

[5] Ruth. Ruth kiest ervoor zich niet te laten pushen. Haar situatie, haar omgeving sturen haar terug naar af: naar haar vader in Moab, naar haar broers en haar zussen, naar een klein leven, maar een leven met toekomst. Orpah geeft het goede voorbeeld: dit is het meest verstandige wat je kunt doen. Naomi stuurt haar die kant op, terug naar huis en het leven daar. Maar Ruth zegt tegen haar schoonmoeder: 'Push me niet langer!' 'Vraag me toch niet langer u te verlaten en terug te gaan, weg van u.' Je situatie, hoe erbarmelijk ook, de mensen om je heen, hoe goed- of kwaadbedoelend ook, zetten je niet vast, zetten je niet voor blok. Push me niet langer – we zoeken naar wat het voorbeeld van Ruth je kan meegeven als je voor keuzes staat. Dit zou ik maar onthouden als ik jou was: dat je tegen alle verborgen verleiders en tegen alle omstandigheden waarmee je ook rekening moet houden zegt: push me niet langer.

[6] En dan kiest Ruth haar eigen weg – door haar lot te verbinden aan dat van Naomi. 'Waar u gaat, zal ik gaan, waar u slaapt, zal ik slapen.' Ruth slaat haar ogen op naar de bergen en maakt haar keus. Zij gaat de steun zijn voor haar schoonmoeder, de vrouw die alles kwijt is. Ze kiest ervoor haar voeten stap voor stap de voeten van Naomi te laten volgen en als haar persoonlijke begeleider daar te gaan waar zij ging en daar te overnachten waar zij overnachtte. Tot de dood er op zou volgen: 'Waar u sterft zal ik ook sterven, en daar zal ik begraven worden.' Ik wil graag dat je ziet dat dit, getuige Ruth, echt kan: je laat je niet door de omstandigheden vastpinnen en door de mensen om je heen, maar je kiest ervoor je keus te maken uit wat voorhanden is, je kiest om je lot (maar het is je lot niet, het is je keus), om dat te omarmen.

[7] Deze keus van Ruth is alleen mogelijk omdat ze een deal maakt met God. Die woorden van gaan en slapen en van sterven en begraven worden zijn eigenlijk alleen de gevolgen van deze keus, dat Ruth een deal maakt met God. Als er iets is wat je mee moet nemen van Ruth is dit het, want het is echt bijzonder. De gewoonte tussen God en mensen is dat God een deal maakt met mensen en die afspraak die God met mensen maakt noemen we normaal 'verbond.' Dit was Gods verbond met Abraham: Ik ga jouw God zijn en jij gaat mijn volk zijn. Het hele verhaal van God met Abraham gaat er dan over dat het zo gek is dat God een verbond met het volk van Abraham sluit, terwijl Abraham in zijn eentje is. Maar als God een afspraak maakt, dan zorgt Hij zelf dat je je eraan kunt houden: de

God van Abraham is de God van Abrahams volk, van Isaak en Jakob en Juda en Elimelech en Kiljon. Ik ben jullie God, jullie zijn mijn volk.

[8] En nu zegt Ruth: daar hoor ik ook bij. Natuurlijk kun je zeggen dat Ruth, via Kiljon, recht heeft op een bescheiden plekje in Gods verbond. Natuurlijk kun je constateren dat Ruth geen arrogante eisen stelt, maar eerder integer beloften doet. En toch zet ze God voor blok en toch laat God zich voor blok zetten. 'Uw volk is mijn volk en uw God is mijn God. De HEER is mijn getuige!' Hoor je dat? Ze zweert bij God, zij, de buitenstaander kiest ervoor zich aan de God die niet van huis uit haar God is over te geven. Zij heeft God niet tegen haarzelf horen spreken: 'Ik ben jouw God, jij bent mijn volk.' Ze heeft alleen de echo ervan gehoord, indirect, via haar schoonfamilie. Maar kennelijk heeft ze meer van de God van dit verbond begrepen dan Abraham en de zijnen zelf. En God bevestigt de deal met Ruth: zij gaat de moeder van David worden en zo ook de moeder van Maria, de moeder van God.

[9] Ik wil je dit meegeven, dat jij je keuzes ook maakt in een deal met God. Aan de ene kant beperkt dat je keuzes, want God is altijd de God die begint waar je bent. Simpel gezegd kon Ruth kiezen uit Moab of Bethlehem. Curaçao kwam niet in aanmerking en Egypte ook niet. Jouw keus begint altijd **[10]** met het accepteren van de situatie waar je begint: jij kunt kiezen om te zoeken naar een gelovige levenspartner, maar de Paus komt niet in aanmerking (als je dat al zou willen, hoor). En niet alleen de realiteit beperkt je keuzemogelijkheden, ook God zelf, de God met wie je je keuzes maakt. **[11]** Hij is de God van liefde, dus kun jij niet met Hem kiezen voor haat. Hij is de God van vergeving, dus kun jij niet met Hem kiezen voor verharding. Je keuzes zijn beperkt.

En toch. Als jij je keuzes maakt in een deal met God, niet arrogant, niet claimend, maar juist bescheiden en volgend, dan zorgt God ervoor dat er iets met jouw keuzes gebeurt. **[12]** Natuurlijk is er maar één Ruth, één moeder van David, één moeder van Jezus. Maar jij mag tegen God zeggen: 'Hier ben ik. Dit is mijn basis: U bent mijn God. Dit is mijn leven: ik leef in uw Koninkrijk. Hier kies ik voor en hier maak ik mijn keuzes.' Dan claim je niet dat je er recht op hebt. Eigenlijk het omgekeerde: 'God, wij hebben gehoord dat U genadig bent; U hebt het zelf gezegd. Omarm ons en onze keuzes in uw genade; geeft vastheid aan onze wankelende voeten; geef uw zegen aan onze kwetsbare keuzes.' En omdat het zijn eigen beloftes zijn, neemt God het je niet kwalijk als je Hem zo voor blok zet. Maak zo je keuzes, voor wat je gaat doen, voor wie je trouwt, voor waar je woont, voor alles.

Even terzijde: het is best een lastig gegeven dat zoveel van onze keuzes door de commercie en door de maatschappij en door de spindokters beïnvloed worden. Terecht ga je twijfelen hoe vrij je keuzes zijn. Terecht vragen mensen zich af of we niet alleen maar pionnen zijn en het lot ofzo de echte baas is. Zelfs sommige christenen zijn God zo gaan zien: de grote Almachtige, die alles in hemel en aarde beweegt - en wie zijn wij dan nog dat wij zouden dromen van een vrije wil? Ik heb een antwoord op al die noodlotsgedachten, dat geen simpel antwoord is, maar wel een dat telt: juist als jij jouw keuzes in de handen van de Almachtige legt, wordt het mogelijk dat jouw keuzes echte keuzes zijn die echte gevolgen hebben – omdat de Almachtige ze tot zijn keuzes maakt. Maar dat terzijde.

‘Make a deal with God.’ Zie Ruth: verbind je keuzes aan God, aan wie Hij is en aan wat Hij wil. De zin ‘make a deal with God’ komt uit een nummer van Kate Bush. Dat is natuurlijk muziek van vroeger, de jaren tachtig geloof ik, maar dit is volgens mij wel een klassieker die je zou moeten willen kunnen kennen. Het nummer gaat als volgt:

[13] See, if I only could
I'd make a deal with God
And I'd get him to swap our places
Be running up that road
Be running up that hill
With no problems

‘Als het zou kunnen maakte ik een verbond met God dat Hij met ons van plek zou ruilen, dat Hij gaat waar ik moet gaan, die heuvel op.’ Hé, ik ga niet doen alsof Kate Bush de vijfde evangelist is. Het zal wel niet, want ze heeft zelf gezegd dat de deal met God in dit nummer is dat Hij *haar en haar vriend* van plaats laat ruilen, zodat ze elkaar beter gaan begrijpen. Maar *die* droom van Kate Bush zal wel een droom blijven, net zoals het slot van het nummer: ‘with no problems.’

Maar de diepgang van het echte verbond met God was dat Hij echt met ons van plaats wou ruilen, onze weg wou gaan, onze bergen onder ogen zien - en Golgotha. Ruth verbond haar levenskeuzes aan God met een eed dat alleen de dood haar van zijn volk zou scheiden. Zelfs Ruth had nog niet helemaal door hoe diep het verbond ging. Jij en ik, wij weten ‘dat dood noch leven, engelen noch machten noch krachten, heden noch toekomst, hoogte noch diepte, of wat er ook maar in de schepping is, ons zal kunnen scheiden van de liefde van God, die hij ons gegeven heeft in Christus Jezus, onze Heer.’ Maak je keuzes met Hem: waar Hij gaat, ga jij, waar Hij de nacht doorbrengt ben

jij, zijn God is jouw God, zijn Rijk jouw leefomgeving. En laat je verrassen door wat Hij met jouw keuzes kan.

[14] O ja, we hadden ook nog het probleem van dat je zoveel keus hebt vandaag. Te veel voor een mens. Het schijnt zelfs zo te zijn dat hoe meer keus we hebben, hoe ongelukkiger we worden. Dat blijkt uit sociologisch onderzoek, dus het kan ook door iemand uit de duim gezogen zijn. Maar goed, de redenering is dat met meer keus de kans ook groter wordt dat je anders had moeten kiezen – en dus word je ongelukkiger van meer keuzes kunnen maken. Och heden. Ik heb goed nieuws voor je:

[15] laat je niet pushen, je bent vrij. Je bent vrij om voor Apple te kiezen of voor Microsoft, voor FC Groningen of voor FC Heerenveen. Al die keuzes die je maakt bepalen niet wie je bent en dat is maar goed ook, want voor je het weet word je naar een bepaalde keus gepushed. Laat je niet gek maken. Kies voor de God die voor jou heeft gekozen. Kies om te leven in zijn koninkrijk. Gefeliciteerd. Je bent vrij.

Amen.